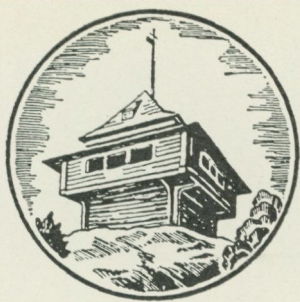

**NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK 1950**

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS

OCH SKANSENS ÅRSBOK

1950

Redaktion:

ANDREAS LINDBLOM · GÖSTA BERG · ERIK ANDRÉN

Redaktör: Erik Andrén

Omslagsbilden visar en ölkanna av fajans, ungefär 24 cm hög och tillverkad vid Rörstrand i början av 1800-talet. En dylik pjäs kunde — liksom dess engelska förebilder, de s. k. Toby jugs — mycket väl vara en sjömansgåva, "a sailor's gift" av det slag som närmare behandlas på sid. 25. (Nordiska museet inv.-nr 115,750.)

Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1950

Djuptrycksplanscher från Nordisk Rotogravyr

NORDISKA MUSEETS NYA FÖRELÄSNINGSSAL

av Erik Andrén

Till ett nutida museums önskvärda behov hör onekligen en föreläsningssal. Intresset för konst- och kulturhistorisk kunskap är i våra dagar så stort, att undervisningen måste bli en av de viktigare museala uppgifterna. Och därmed följer önskvärdheten av att museimannen kan bjuda allmänheten en lokal med goda sittplatser och möjligheter att visa ljusbilder och film. De större nybyggda museerna har i regel tillgodosett detta behov i en eller annan form, medan de äldre vanligen är sämre lottade.

Nordiska museet var redan före sekelskiftet försett med en "hörsal" med 145 kvm golvyta. Denna motsvarar dock på intet sätt våra dagars krav på en dylik lokal. Den saknar goda förbindelser med museets entré, den har plant golv och två skymmande murpelare i mittaxeln, och den är illa ventilerad. En modern föreläsningssal bör ligga så nära museets vestibul att extra vakthållning kan begränsas, den bör ha sluttande golv och bekväma sittplatser, den bör ha god akustik och vara väl ventilerad — med ett ord: den bör i stort sätt motsvara de krav på komfort och bekvämlighet, som allmänheten är van att ställa på en modern biograflokal.

Hörsalen i Nordiska museets bottenvåning har inte på långa tider fyllt sin avsedda uppgift utan tjänstgjort såsom arkivförråd. Behovet av föreläsningssal har under trettio- och fyrtiotalen i stället tillgodosetts med olika provisoriska arrangemang, alla behäftade med betydande nackdelar.

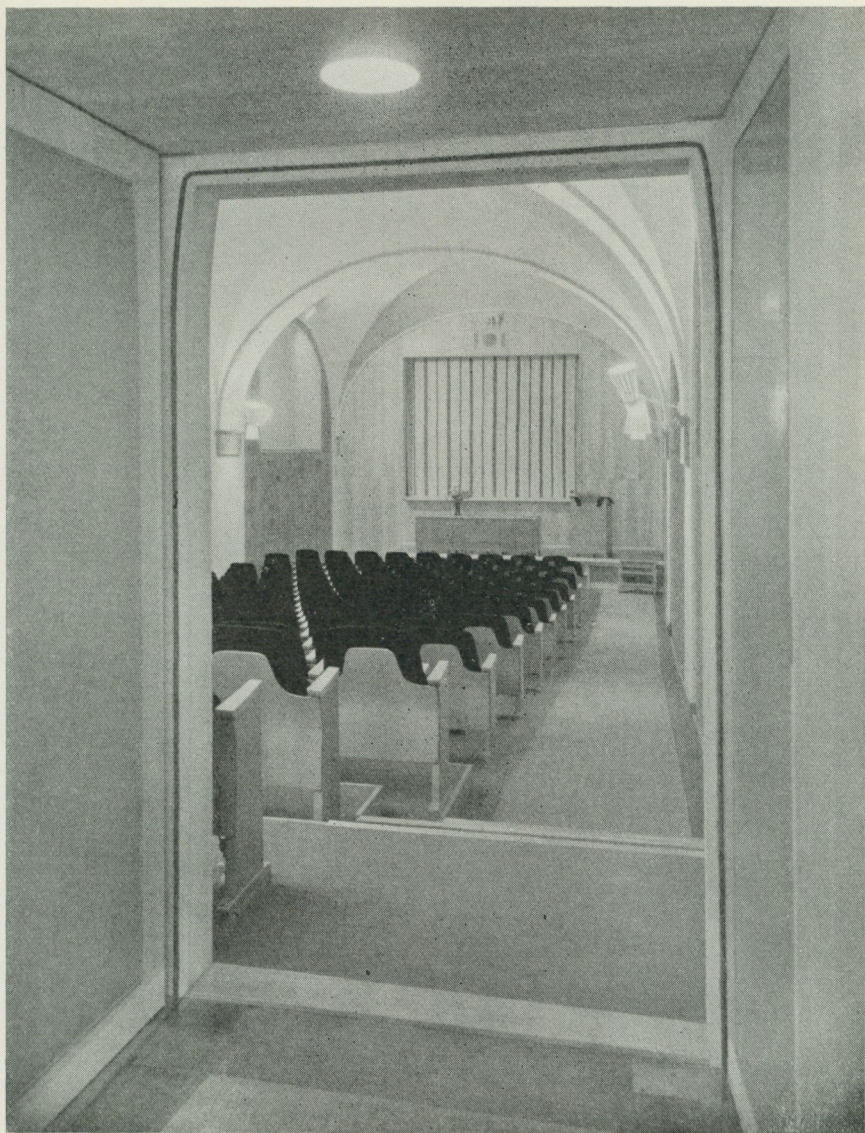
Då frågan om en ny föreläsningssal på hösten 1947 blev

aktuell, uppdrogs åt arkitekten Carl-Axel Acking att utarbeta alternativa förslag till placering av denna i södra delen av museibyggnadens bottenvåning. Utredningen visade dels att salens kapacitet måste begränsas till mindre än 200 åhörare, dels att den lämpligaste placeringen var söder om trappan från entréhallen. Här kunde fyra valvkvadrater disponeras för ändamålet — själva föreläsningssalen motsvarar tre valv, och under det fjärde, närmast trappan belägna valvet kunde projektiionsrummet och en diminutiv foajé inrymmas.

Erfarenheter från museets tidigare föreläsningsverksamhet talade snarast för en lokal med bortåt 300 sittplatser. Museibyggnadens konstruktion tillåter emellertid ingenstans — frånsett stora hallen — en större fri bredd än 7 m. Och då salens längd av flera skäl (projektionstekniska, akustiska, estetiska etc.) icke bör överstiga 20 m, motsvarande tre valv, måste golvytan begränsas till 140 kvm och sittplatsernas antal till 189.

Sedan föreläsningssalens disposition i princip blivit fastställd, har arkitekt Acking utarbetat detaljritningar inte bara till de olika rummen och deras fasta inredning utan även till klaffstolar, fondparti, talarstol, armatur etc. Salen har slutande golv, belagt med linoleum. De tre fönstren är försedda med lameller av furu, snedställda, så att ljuset kastas framåt podiet utan att blända publiken. Mörkläggnig sker med motor-drivna rullgardiner. Det elektriska ljuset tändes och släckes gradvis; då lokalen är mörklägd finns på varannan bänkrad ett dämpat ledljus, som gör det möjligt för senkomna åhörare att uppsöka sina platser utan att snubbla.

Mörkläggnig, belysning, ridå etc. kan skötas såväl från talarstolen som från projektiionsrummet. Talaren kan meddela sig med maskinisten dels genom summer och ljussignaler, dels genom lokaltelefon, men därjämte kan maskinisten hela tiden följa föreläsningen genom en särskild högtalare. Denna högtalaranläggning kan vid behov utnyttjas för publiken, liksom den naturligtvis fungerar vid ljudfilmsföreställningar. Genom partiell användning av poröst väggmaterial är dock akustiken så god att högtalare icke behöver användas vid vanliga föreläsningar.

*Den nya föreläsningssalen i Nordiska museets bottenvåning,
sedd från entrén.*

Klaffstolarna är levererade av Ernst Bergholm i Västervik — till stolsitsar och ryggar har man i stället för vanlig stoppning använt elastiska gummidynor, s. k. Dunlopillodynor, från Dunlop Rubber Co., Norrköping — ridåmaskineri och ljusregulator har levererats av AB Kinoteknik, mörkläggningsanordningen av firma Åhs & Jegborg och armaturen av AB Arvid Böhlmarks lampfabrik. Anordningar för värme och ventilation har installerats av AB Svenska fläktfabriken. Frånsett dylika specialarbeten har inredningen utförts med museets egen arbetskraft. — Föreläsningssalen togs i bruk redan för en sommarkurs under veckan efter midsommar men invigdes först den 18 oktober med museets föreläsningsserie om möbelstilarna.

Vid utformningen av interiören har arkitekt Acking i flera avseenden låtit tekniska realiteter inspirera till den estetiska formgivningen. Så till exempel har han valt håltegel till innerväggarna för att uppnå en dragfri ventilation och samtidigt en god akustik, och detta har inspirerat honom till färgeffekten tegelröda väggfält mot vitkalkade pilastrar och valv. Likaså har de för projekteringsrummet använda cementplattorna fått ge upphov till den rustik, som ger liv åt foajéns väggytor. Över huvud taget har hela interiören mer av romantik än man brukar finna i nutida byggnads- och inredningskonst — en parallell till den riddarromantik, som präglar den clasonska museibyggnaden. Och man är benägen att instämma med Gotthard Johansson (Sv. D. 19/10 1949): "Nordiska museet har fullbordat ännu en etapp i sin pågående inre ombyggnad, och den fogar sig arkitektoniskt smidigare än någon av de föregående in i den ursprungliga arkitekturen."